

De invloed van cochleaire implantatie op opvoeding en onderwijs van dove kinderen in Vlaanderen.

Leo De Raeve

ONICI-Zonhoven

Email : Leo.deraeve@onici.be

Website: www.onici.be

Cochleaire Implantatie is een woord dat bij vele Dove volwassenen nog angst oproept, soms zelfs boosheid. Toch heeft FEVLADO deze dit op de agenda geplaatst, omdat je er vandaag de dag niet meer omheen kunt. Er is ook veel minder reden om vandaag nog angstig te zijn, maar er is wel reden om voorzichtig te blijven en doordacht te werk te gaan.

De populatie van Dove kinderen is de laatste jaren vooral veranderd in landen waar men gestart is met vroege gehoorscreening van alle pasgeborenen en vroege begeleiding van deze kinderen en hun ouders. Vlaanderen was in 1998 de eerste regio in Europa die hier mee startte. Engeland en Nederland, toch twee vooraanstaande landen op vlak van dovenpedagogiek, volgen nu pas (2003-2005). Er zijn dus weinig landen waar wij op dit vlak iets kunnen van leren, want wij hebben al jaren een andere populatie van dove kinderen dan zij. Er zijn alleen een aantal staten in de Verenigde staten, die ook al jaren een vroege gehoorscreening en begeleiding hanteren.

Niet alleen vroege screening en begeleiding, maar ook de enorme vooruitgang op vlak van digitale hoorapparaten en cochleaire implantatie heeft een invloed op opvoeding en onderwijs van dove kinderen.

Van heel wat onderzoek dat voornamelijk heeft plaatsgevonden in Amerika, maar ook in Vlaanderen, weten we dat dove kinderen die ontdekt en begeleid worden voor 6 maanden het op verschillende vlakken beter doen dan dove kinderen die later ontdekt en begeleid worden:

- ze gaan meer met hun hoorapparaten doen, want hun hersenen zijn nog heel soepel als het hoorapparaat wordt aangepast;
- ze gaan hierdoor makkelijker en beter praten
- ze behalen een hoger taalniveau
- ze kunnen beter communiceren met hun ouders
- ze hebben minder sociaal-emotionele problemen
- ze behalen later een hoger begrijpend leesniveau

Ook is er de laatste jaren ontzettend veel onderzoek gebeurt bij kinderen die een cochleaire inplant dragen. Zij doen het beter dan dove kinderen met hoorapparaten op vlak van: spraakherkenning, auditief geheugen, spreken, taal (zowel actief als passief), begrijpend lezen en toch zijn er niet meer sociaal-emotionele problemen (zoals eerst werd verwacht).

Spijtig genoeg is er nauwelijks gebeurd op het vlak van 'gebarentaal bij CI-kinderen'. En dat is juist het spijtige van de zaak, namelijk dat cochleaire implantatie te fel geleid wordt vanuit de medische wereld en te weinig vanuit de opvoedkundige of onderwijswereld en nauwelijks vanuit de Dovenwereld.

Toch kunnen we er niet omheen dat steeds meer dove kinderen en volwassenen in België geïmplant worden. Op dit ogenblik rond de 250 per jaar. Wereldwijd zijn er op dit ogenblik al bijna 50000 kinderen met een cochleaire inplant.

De leeftijd van implantatie is, mede door de vroege gehoorscreening, ook enorm gedaald. Op dit ogenblik worden de meeste doofgeboren kinderen in Vlaanderen geïmplantéerd tussen 6 en 18 maanden.

Als ik even naar de populatie dove kinderen jonger dan 6 jaar in KIDS-Hasselt kijk, dan zien we dat bij de leeftijd van twee jaar al 60% van de dove kinderen een CI draagt en bij vijf jaar 80%. En dit is niet alleen zo in Hasselt, maar over heel Vlaanderen. Dit is dus een andere generatie d/Dove kinderen”.

Maar een cochleaire inplant is niet altijd even succesrijk. Wij stellen grote individuele verschillen vast tussen de kinderen met een cochleaire inplant en het is vrij moeilijk om vooraf de resultaten te voorspellen. We weten wel dat een ‘bijkomende handicap’ een enorme negatieve invloed kan hebben. We moeten weten dat 30 à 40% van de dove kinderen een bijkomend probleem hebben: zoals hyperactiviteit, mentaal zwakker, motorisch zwakker, visueel zwakker, autisme spectrum stoornis,... En als je een kind op 10 maanden implanteert, weet de dokter meestal nog niet of er bijkomende problemen zijn of niet. Dus voorzichtig met voorspellingen.

Uit een recente Vlaamse studie (CORA, 2004) met 200 Vlaamse kinderen met een cochleaire inplant, blijkt dat vier jaar na de implantatie 45% van de kinderen vooral sprekend met zijn omgeving communiceert. Maar ook 45% geeft aan dat zij hierbij ook nog gebaren gebruiken. Slechts 6% zou vooral communiceren in gebarentaal.

Deze Vlaamse cijfers zijn een bevestiging van een grote Engelse studie (Archbold, 2001), waaruit blijkt dat kinderen die geïmplantéerd worden, enkele jaren later anders gaan communiceren met hun omgeving. Ze gaan bijna allemaal meer spreken. Dit wil echter niet zeggen dat ze geen gebaren meer gaan gebruiken of kennen.

Waar voor de implantatie 70% van de kinderen vooral in gebaren communiceerde met hun ouders, blijkt dit 5 jaar later nog 30% te zijn. 70% communiceert dan vooral sprekend. Bij kinderen die voor 2 jaar geïmplantéerd zijn, ligt het percentage zelfs nog hoger. Een cochleaire inplant zorgt er dus voor dat het leren spreken makkelijker verloopt.

Waar gaan deze CI-kinderen naar school? Uit dezelfde Vlaamse studie van 200 CI-kinderen blijkt dat 63% nog naar het Buitengewoon Dovenonderwijs gaat en 26% naar het gewoon onderwijs.

Maar als we kijken naar de dove kinderen jonger dan 5 jaar, dan zien we dat hiervan nu al 25% naar de gewone kleuterschool gaat. En dan is 29% nog te jong om naar school te gaan. We kunnen dus vermoeden dat ongeveer 35% van de CI-kleuters naar het gewoon kleuteronderwijs gaat en dat op het einde van de lagere school, ongeveer 60% van de dove kinderen met een CI gewoon onderwijs zullen volgen. (waar dit nu 26% bedraagt)

De trend die reeds meer dan 10 jaar geleden langzaam is ingezet: namelijk “steeds meer dove kinderen gaan naar het gewoon onderwijs”; wordt nu op jongere leeftijd ingezet en zal op enkel jaren tijd in versneld tempo worden verder gezet.

We zien dat het voorbije schooljaar bijna evenveel kinderen met een gehoorprobleem onderwijs volgen in het gewoon onderwijs als in het buitengewoon onderwijs. Daar waar dit 10 jaar geleden nog maar 33% bedroeg. We moeten hier wel bij opmerking dat deze groep voor 75% bestaat uit slechthorenden en voor 25% uit doven.

Als wij naar de cijfers van het Ministerie van Onderwijs kijken stellen wij eigenaardig genoeg vast dat zij een stijging aangeven van 16% van het buitengewoon onderwijs type 7, daar waar wij als doveninstituten een daling vaststellen van 7,4% van het aantal gehoorgestoorde leerlingen. Hoe komt dit?

Door het feit dat reeds een 10-tal jaren kinderen met autisme spectrum stoornis of een ernstige vorm van afasie ook ingeschreven worden in het type 7. En die aantallen nemen toe, niet die van de gehoorgestoorden. We moeten dus heel goed opletten als wij de officiële cijfers willen gebruiken.

Wat weten vandaag over cochleaire implantatie?

- Dat een cochleaire inplant een heel goed hoorapparaat is
- Dat een cochleaire inplant een doof kind niet normaalhorend maakt, wel slechthorend.
MAAR: het kind blijft doof... in bad, in het zwembad, of in een omgeving met veel lawaai
- Dat de helft van de geïmplanteerde kinderen gebaren gebruiken in de dagelijkse communicatie
- Dat de resultaten met een cochleaire inplant van kind tot kind erg kunnen verschillen en dus moeilijk vooraf voorspelbaar zijn.
- Dat de leeftijd van implantatie een grote rol speelt: CI op 1 jaar is totaal verschillend van CI op 5 jaar
- Dat een bijkomende handicap (bij 1/3) een grote negatieve invloed heeft op de resultaten
- Dat de resultaten er meestal niet onmiddellijk zijn. Het duurt soms jaren en er is goede multidisciplinaire begeleiding nodig.
- Dat meer dove kinderen (met een CI) naar het gewoon onderwijs gaan en dat hierdoor de populatie dove kinderen in het Buitengewoon Dovenonderwijs in de toekomst kleiner zal worden.
- Dat binnen 7 jaar 60% van de dove kinderen jonger dan 12 jaar in het gewoon onderwijs zal zitten. (nu is dit nog 26%)

Wat weten we vandaag nog NIET ?

- Wat het effect is van een cochleaire inplant op lange termijn (50 jaar)?
- Wat de plaats van gebarentaal kan/moet zijn in de opvoeding van CI-kinderen?
- Hoe deze geïntegreerde leerlingen contact kunnen houden met andere d/Doven, want dat hebben ze nodig.
- Hoe we de kwaliteit van de GON-begeleiders hoog kunnen houden, want nu zit 'alle' kennis in het Buitengewoon Onderwijs en/of het MPI (RC).
DUS: Instituten als expertisecentrum.
- Wat de invloed gaat zijn van deze verandering van populatie op de Dovenclub?
*Plaatselijke Dovenclubs en een overkoepelende organisatie als FEVLADO zullen altijd een belangrijk rol blijven spelen, maar hun taken zullen waarschijnlijk veranderen. Hoe, dat zal de toekomst uitwijzen.
Fevlado heeft alleszins, met het organiseren van deze studiedag, een eerste aanzet gegeven om op dit vlak na te denken.

Als iemand nog vragen heeft of informatie wil, aarzel dan niet om een email te sturen naar leo.de.raeve@onici.be of breng eerst even een bezoek aan de website www.onici.be